N^er 220. ROK 1838. CZWARTEK 27 WRZEŚNIA.

Pismo to wychodzi codziennie oprócz niezieli i świąt uroczystych w drukarni St. Gieszkowskiego.

Zaliczenie na trzy miesiące złp. 10 miesięcznie złp. 4.

IMIONA RZYMSKIE.
Jutro Wacława Męczenika.

IMIONA SŁAWIAŃSKIE.
Jutro Wacław.

# Gazeta Krakowska.

*OBSERWACYE METEOROLOGICZNE*

| Dzień godzina | Barometr do 0 q R. red. w miarze Paryzkiéj | stopnie ciepła podług Reaumura | Psychometr | Wiatr | Stan Atmosfery. | Zjawiska napowietrzne i różne uwagi |
|---|---|---|---|---|---|---|
| 6 | 27,, 6, 512 | † 6, 3 | 3, 05 | WPn. Wschodu słaby | Pogoda z chmurami | |
| 26 2 | 6, 725 | † 15, 4 | 3, 78 | Wschodni średni | Pogoda | |
| 10 | 7, 004 | † 7, 2 | 3, 15 | ,, słaby | ,, | |

*Ogłaszając prenumeratę na następny kwartał, Redakcya* GAZETY KRAKOWSKIÉJ *upraszà Szanownych Abonentów o wczesne zapisywanie się; gdyż późniéj zgłaszający się nie będą mogli odebrać piérwszych numerów Gazety, albowiem Redakcya taką tylko ilość exemplarzy odbijać postanowiła, jaka po obliczeniu* najdaléj do dnia 6 Października r. b. *Abonentów, okaże się być potrzebną.— Prenumerata kwartalna Złp.* 10, *miesięczna Złp.* 4.

## Część Urzędowa.

NOTARYUSZ PUBLICZNY

*Wolnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu*

Podaje do publicznéj wiadómości, iż stósownie do reskryptów Trybunału I. Instancyi M. Krakowa z dnia 29 sierpnia r. b. N. 5,239 i z dnia 18 września r. b. N. 5,652 w domu pod L. 570 przy ulicy Szpitalnéj w Krakowie, na dniu 27 b. m. i r. o godzinie 9 rano rozpocznie się licytacya ruchomości po niegdy Dominiku Dobrowolskim pozostałych jako to: sukien, bielizny, stolarszczyzny szkła, fajansów, towarów gancarskich i różnych ruchomości. Chęć licytowania mający z gotowemi pieniądzmi przybyć raczą.

Kraków d. 22 września 1838 r.

(3r.) Sebastyan *Korytowski* Not.

### OBWIESZCZENIE.

Z mocy nakazu Tryb. I. Instancyi W. M. Krakowa i J. O. dnia 18 września r. b. do L. 5727 rozpocznie się w d. 3 października b. r. o godzinie 9 rannéj w kamienicy przy ulicy Grodzkiéj pod L. 197. licytacya ruchomości po niegdy ś. p. Wojciechu Kucieńskim byłym sędzią pokoju, jakto: garderoby, bielizny, mebli, sreber, i kosztowności.

Kraków 26 września 1838 r.

Ant. *Matakiewicz* Not. Publ.

— *Kraków.* —

Instytut Szczepana Humbert miał w upłynionym roku szkolnym, stósownie do rachunku przez kassyera uniwersytetu złożonego a kommissarzowi rządowemu przy instytutach naukowych przedstawionego:

dochodu wraz z remanentem z roku przeszłego . . . . . . . . 3478 złp. 15 gr.
wydatku . . . . . . . 2463 — 18 —

pozostało zatym . . 1014 złp. 27 gr.

Dochód składał się tak jak w roku zeszłym z remanentu, procentów bieżących i zasiłku przez przewielebną kapitułę katedralną udzielonego.

Dziewięciu uczniów miało w r. z. kosztem instytutu utrzymanie, t. j. żywność, w części odzież, książki, papier i t. p.

Utrzymanie jednego ucznia kosztowało w przecięciu 240 złp. 12 gr.

Na rok następujący jest pięć miejsc do rozdania o które zgłosić się mogą, stósownie do przepisów urządzenia instytutu, sieroty lub synowie podupadłych professyonistów.

Kraków dnia 25 września 1838 r.

HALLER.

## Częśc Polityczna.

— *Warszawa 22 Września.* —

*Kuryer Warszawski* donosi na zasadzie listów z Wołynia, że w Białéj-cerkwi, zakończyła życie hrabina z Engelhartów Branicka, dama dworu i orderu ś. Katarzyny. Żyła lat 87.

*Gazeta Rządowa* ogłosiła wykaz statystyczny szkół w królestwie polskiém za rok 183⁶⁄₇. Według tego było *zakładów publicznych* 976, a mianowicie: Akademia duchowna 1, Seminaryów dyecezalnych 12, Kurs pedagogiczny dodatkowy 1, Instytut rządowy wychowania panien 1, Instytut gospodarstwa wiejskiego 1, Instytut nauczycieli elementarnych (w Łowiczu) 1, Instytut głuchoniemych 1, Instytut położniczy 1, Szkoła rabinów 1, Gimnazyów 11, Szkół obwodowych 22, Szkół rzemieślniczych niedzielnych 51, Szkół elementarnych 872. *Zakładów prywatnych* 151, jakoto: Wyższych męzkich 7, żeńskich 60; niższych czyli elementarnych 84. W ogóle było wszystkich zakładów 1126. — W tych znajdowało się zwierzchników i nauczycieli, jak następuje: W zakładach publicznych 1525; w prywatnych 475; razem 2000. — Liczba uczniów wynosiła w zakładach publicznych, 43,947; w prywatnych, 1326; razem 45,273. Liczba uczennic: w zakładach publicznych, 18,175; w prywatnych 3546; razem 21,721. W ogóle uczniów płci obojéj: w zakładach publicznych 62,122; w prywatnych 4872; razem 66,994. — Stosunek uczącéj się młodzieży w królestwie polskiém do całéj ludności, był: w Warszawie jak 1 do 13; w gubernii Mazowieckiéj, jak 1 do 45; w krakowskiéj jak 1 do 82; w Sandomierskiéj, jak 1 do 103; w Kaliskiéj, jak 1 do 50; w Lubelskiéj, jak 1 do 95; w Płockiéj, jak 1 do 65, w Podlaskiéj, jak 1 do 138; w Augustowskiéj, jak 1 do 138. (Namienić wypada, że w Warsz. pobiéra nauki dużo uczniów z prowincyi, z tąd przeto taka rożnica w stosunku). Pod względem wyznań było: Uczniów wyznania katolickiego 53,058; grecko-rossyjskiego 168; ewanielickiego 11,584; mojżeszowego 2171; mahometańskiego 13.

— *Londyn 7 Września.* —

Listy otrzymane z Buenos-Ayres, daty 9 września, zapewniają, że blokada trwa ciągle i że mała jest nadzieja ukończenia téjże, bo rząd nie okazuje się zkłonnym do przyjęcia żądań francuzkich.

Austryacki xiąże Fryderyk, przybył wraz z morską dywizyą okrętową austryacką, na dniu 23 sierpnia do Gibraltaru, gdzie został przyjęty z honorami dostojności jego należącemi.

*Times* donosi z Lizbony pod dniem 31 sierpnia, że hrabia Das Antas podał rządowi oświadczenie, przez pisma publiczne ogłoszone, w którém wynurza swą wierność dla panującéj królowy i króla jéj małżonka, wraz z uznaniem ustawy z 1838 roku. Ten dokument jest w téj chwili dwojako ważny, niweczy bowiem pogłoski o zamierzo-

nych zaburzeniach. — Wybory w Oporto, wypadły nie na korzyść kartystów.

Doniesienia z Buenos-Ayres namieniają o śmierci Lopeza gubernatora prowincyi Santa-Fe, w miejsce którego jego zastępca Cullen, został obrany: Ten ostatni jest przeciwny polityce prezydenta Rosas, jest więc mniemaniem, że zawrze związek z innemi prowincyami środkowemi, coby zmusiło prezydenta, do nkładów z Francyą.

— *Dnia* 12 *Września.* —

Eskadra admirała Stopford, która d. 12 z. wypłynęła z Tunis, przybyła d. 20 do Malty, gdzie okręty odbywają kwarantannę. W czasie pobytu téj floty w porcie tunetańskim, życzył sobie bej oddać wizytę admirałowi, a nawet była już przygotowana barka dla niego, dla nastania gwałtownego wiatru północnozachodniego, znagliło beja do powrotu: okręty jednakże angielskie; wystrzeliły salvę na cześć jego. Rzeczona eskadra była przygotowana wypłynąć z Malty, udając się około Korfu na Wschód.

Według doniesień z Montevideo, daty 10 b. m. Oribe, prezydent rzeczypospolitéj Uruguay, złożył dniem piérwéj urząd swój, nie czując się dość silnym względem przeciwnika swego jenerała Fructuoso Rivero.

---

## ROZMAITOSCI.

*O zastósowaniu pary do uprawy ziemi.*

Lat temu kilka, jak towarzystwo angielskie z wielu członków parlamentu i największych właścicieli ziemskich złożone, ogłosiło korzyści z użycia machin parowych w rolnictwie wynikające, a to nietylko pod względem transportu płodów surowych, ale nawet pod względem samych prac rolniczych Towarzystwo to upatrywało z użycia pary wielką oszczędność w kosztach produkcyjnych mianowicie przez usunięcie potrzeby żywienia znacznéj liczby koni. Zdanie to powszechną zyskało wziętość, bowiem od roku 1831 żadnéj już nie było wątpliwości o zastósowaniu pary do wszelkiego rodzaju poruszeń, a liczne próby i doświadczenia silnie się przyczyniły do udoskonalenia téj części mechaniki. — Towarzystwo angielskie oceniając ważność tego nowego odkrycia i dobroczynny wpływ jego w przyszłości na przemysł rolniczy w ogólności, oświadczyło; że wspiérać będzie wszelkiemi siłami tych, którzyby dalsze próby do upowszechnienia użytku pary zmierzające, czynić przedsiewzięli. Większość członków towarzystwa, jakkolwiek obca teoryom mechaniki prostym wiedziona rozumem, przeczuwała korzyści, jakie na rodzaj ludzki spłynąć muszą z zastósowania do rolnictwa narzędzia najpotężniejszego ze wszystkich, jakie dotąd ręka ludzka owładnęła. Zdaniem jéj użycie tak potężnéj siły w rolnictwie, nie mogło jeszcze dojść całkowitego stopnia rozwinięcia, do jakiego z czasem doprowadzoném być może.

Biorąc teraz samą Anglię na uwagę, nie uszło uwagi członków tego towarzystwa, że jedynym sposobem zachowania płodności ziemiom mniéj urodzajnym, z których ponajwiększéj części składają się królestwa Wielkiéj-Brytanii, było użycie ziły mechanicznéj mało kosztownéj i potężnéj, w miejsce siły zwierząt ogromne pociągającéj za sobą koszta a daleko słabszéj; zmniejszając bowiem koszta produkcyjne, rozszerza się zakres uprawy ziemi, do tych nawet miejsc, które dotąd dla zbyt wysokich kosztów produkcyjnych, wartość płodów przenoszących, uprawianemi być nie mogły. Atoli, gdyby to użycie pary miało wpłynąć na zmniejszenie rąk pracujących około roli, wówczas towarzystwo rolnicze angielskie, nie byłoby za jéj przyjęciem; towarzystwa owszém jest zdanie, że systemat parowy zmniejsza potrzebę bydląt a powiększa potrzebę ludzi tak dalece, że koszta na żywieniu bydląt oszczędzone, na żywienie ludzi będą mogły być obrócone. — Od roku 1835

próby z zastosowaniem pary do rolnictwa czynione, najpiękniéj się udawały, zwłaszcza na gruntach *boys* zwanych, to jest na trzęsawiskach, których dotąd żadną miarą uprawiać nie było można, bo ani bydło ani ludzie utrzymać się na nich nie mogli. Oto jest wyjątek z raportu złożonego w téj materyi towarzystwu:.... Użycie pary ogranicza się dotąd na niektórych tylko pracach wiejskich, jakoto: młóceniu, sianiu, zrzęciu zboża: machin takich tysiącami liczyć można w Anglii i Szkocyi, ale oszczędność machinami temi zrządzona, niczém jest w porównaniu z oszczędnością jaka wypłynie z użycia pary do saméj uprawy ziemi. Pomysł folwarku zupełnie parą obrabianego, bez użycia bydląt, uważanym był dotąd za niepodobny do wykonania; ale, dzięki usiłowaniom i talentom niektórych inżynierów i mechaników oraz wytrwałości niektórych wielkich właścicieli ziemskich, którzy dla dopięcia tego celu żadnych nieżałowali nakładów, mamy teraz machinę parową, która użyta do uprawy trzęsawisk, najlepsze wydała rezultata. *(Dok. n.)*

PRZYJECHALI DO KRAKOWA.

*Od dnia 26 do dnia 27 Września.*

Leszczyński, Wal., Lardelli Joanna, Tomkiewicz Aniela, z Polski; — Lewicki Michał, Lubowiecka Franciszka, z Galicyi; — Potocka Marya, Meborski Jozef, z Pruss.

*Wyjechali z Krakowa.*

Leszcz Tomasz, do Polski; — Męciński Cezar, Brodzki Jerzy, Klimaszewski, Klenssoff Alexander do Galicyi.

# Doniesienie.

EXPEDYCYI GŁÓWNÉJ

## KARETY KURYERSKIÉJ

PIOTRA STEINKELLERA.

Na mocy Postanowienia Rady Administracyjnéj z daty 26 lipca (7 sierpnia) r. b. Nr. 20382 oraz porozumienia się z Dyrekcyą Jeneralną Poczt, otwieram z d. 1 Paźd. r. b. pomiędzy Warszawą a Krakowem związek Karetą Kuryerską. Urządzony w tym celu Powóz najwygodniejszy, uprzężony trzema wybornemi końmi, kierowany przez Kuryera odchodzić będzie każdego dnia w tygodniu wyjąwszy Niedzielę z Warszawy o godzinie 4 z południa, z Krakowa zaś o 10 rano, i odbywać drogę tę mil 40 i 3/4 wynoszącą w przeciągu 22 godzin 17 minut. Tenże powóz odwozić będzie podróżnych do wszystkich miejsc położonych na trakcie oznaczonym pomiędzy wzmiankowanemi dwoma głównemi miastami. Przedsiębierca niepominął starania, aby zapewnić passażerom dobréj i taniéj usługi na stacyach, na których powóz dla śniadania, obiadu i kolacyi zatrzymywać się będzie. Opłata od osoby mogącéj mieć ze sobą 20 ℔ pakunku, wynosi złp. 1 gr. 15 na milę. Zapisywanie się podróżnych oraz expedycya Karety Kuryerskiéj, miejsce mieć będzie w Warszawie w domu moim przy ulicy Trembackiéj pod L. 638; w Krakowie zaś przy ulicy Szpitalnéj pod L. 57 5/6 w Hotelu pod *Złotą Kotwicą*.

PIOTR STEINKELLER.

---

In Folge eines Beschlusses des Administrations Rathes d. 7 August 1838 und im Einverständniß mit der hiesigen General Post Direcktion, eröffne ich am 1sten Ocktober d. J. zwischen hier und Cracau, eine Kurier Wagen Verbindung. Der bequemste zu diesem Zweck eingerichtete Wagen, mit drei ausgewählten Kourier Pferden bespannt und von einem gefälligen Kourier begleitet wird, jeden Tag in der Woche, ausgenommen Sonntag, um 4 Uhr Nachmittags von Warschau und eben so um 10 Uhr Vormittags von Cracau abgehen und diese Entfernug von 40 3/4 Meilen in 22 Stunden 17 Minuten zurücklegen. Derselbe befördert respektable Reisende nach allen Orten die auf der bezeichneten Chaussee zwischen den genanten zwei Hauptplätzen liegen. Bei der so schnellen und bequemen Fahrt, die mit dem Kourier Wagen gemacht wird, ist für eine gute und billige Bewirthung der respecktiven Reisenden aufdenjenigen Post Stazionen, wo zum Frühstück, Mittag und Abend Essen gehalten wird gesorgt. Das Porto für eine Person mit 20 ℔ Gepäck, beträgt fl 1½ pr. Meile. Die Einschreibung der respecktiven Reisenden und Expedition des Kourier Wagens geschieht in Warschau in meinem Hause Trompeter Strasse Nr. 638, in Cracau Spital Strasse Nr. 57 5/6 im Gasthoff zum Goldenen Anker.

Peter Steinkeller.